

En översyn av vissa frågor om offentliga biträden (Ds 2023:14)

Remiss från Justitiedepartementet
Remisstid den 1 november 2023

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Karin Wanngård

Sammanfattning av ärendet

Det offentliga biträdets roll och uppdrag i migrationsprocessen är inte reglerad i lag. Inte heller har biträdets uppgifter preciserats genom praxis eller på annat sätt.

Promemorians förslag innebär att behörighetskraven för offentliga biträden bör skärpas och förtydligas, att det ska krävas att den person som utses till offentligt biträde är advokat eller biträdande jurist på advokatbyrå. Om så inte är fallet ska personen i vart fall ha avlagt de kunskapsprov som krävs för behörighet till domaranställning, det vill säga ha en juristexamen eller motsvarande äldre examen.

Stockholms stad har fått förslaget på remiss från Justitiedepartementet för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden.

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till de ändringar som föreslås i Justitiedepartementets promemoria och delar uppfattningen om att behörighetskraven för offentliga biträden bör skärpas och att förslagen ökar rättssäkerheten.

Socialnämnden ställer sig bakom de ändringar som föreslås i Justitiedepartementets promemoria.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Rätten till offentligt biträde i migrationsärenden är viktig för den enskildes rättssäkerhet då av- eller utvisning av en person innebär ett allvarligt ingrepp på den enskildes frihet och självbestämmanderätt. För att bibehålla förtroendet för migrationsprocessen och bidra till rättssäkra beslut krävs juridiskt kompetenta biträden som kan föra sin klients talan. Därför ställer jag mig positiv till de ändringar som föreslås i promemorian.

Promemorians förslag på högre och tydligare kompetenskrav på de som förordnas och anlitas som offentligt biträde kommer att stärka rättssäkerheten i migrationsprocessen. Även förslaget om en generell obehörighetsförklaring av olämpliga ombud och biträden kommer att bidra till ökad rättssäkerhet.

Det är bra att utredaren även förtydligar regelverket när det gäller avvägningen mellan krav på lämplighet och det fria biträdesvalet så att det är tydligt att även den som förordnas på förslag av den enskilda omfattas av behörighets- och lämplighetskravet för offentliga biträden.

Stockholm den 25 oktober 2023

Karin Wanngård

Bilaga

Remiss - En översyn av vissa frågor om offentliga biträden (Ds 2023:14), dnr KS 2023/819-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Ärendet

Utvisning är ett allvarligt ingrepp i den enskildes frihet och självbestämmanderätt. Det är därför viktigt att rättssäkerheten är väl tillgodosedd när en person riskerar att utvisas. En viktig princip i svensk migrationsrätt är att ingen ska kunna avlägsnas ur landet utan att ha erbjudits bistånd av ett offentligt biträde. Utländska medborgare som riskerar avvisning eller utvisning från Sverige eller som tas i förvar har i regel rätt till ett offentligt biträde.

I migrationsprocessen är det framför allt Migrationsverket som förordnar offentliga biträden. Även Polismyndigheten förordnar biträden och i begränsad utsträckning även migrationsdomstolarna. Syftet med ett offentligt biträde är att säkerställa att den enskilde ges en reell möjlighet att ta tillvara sina intressen.

Migrationskommittén har lyft att det över tid och från olika håll har förts fram att vissa av de offentliga biträdena i främst asylärenden inte har den kompetens som krävs och är inte lämpliga för sina uppdrag. Det har också förts fram att den problematik som Migrationsverket upplever om hur lämpligheten hos biträdena ska kunna säkerställas måste tas på allvar. Kommittén föreslog därför att det skulle tillsättas en utredning som ser över hanteringen av offentliga biträden inom det förvaltningsrättsliga systemet, med särskilt fokus på offentliga biträden i asylärenden.

Det offentliga biträdets uppdrag

Det offentliga biträdets roll och uppdrag i migrationsprocessen är inte reglerad i lag. Inte heller har biträdets uppgifter preciserats genom praxis eller på annat sätt.

Avsaknaden av specifika regler om ett biträdes uppdrag innebär att de allmänna reglerna i lagen om offentligt biträde och rättshjälpslagen gäller. I 27 § rättshjälpslagen anges att biträdets uppgift är att tillvarata huvudmannens rätt och i 4 § lagen om offentligt biträde anges att staten ersätter kostnader för biträdet samt för utredning som är skäligen påkallad för att ta till vara huvudmannens rätt, om utredningen inte kan erhållas genom den domstol eller myndighet som handlägger målet eller ärendet.

I uppdraget att ta tillvara den enskildes intressen och rätt ingår att det offentliga biträdet ska hjälpa den sökande med att i alla instanser klargöra yrkanden och grunder samt de omständigheterna som ligger till grund för den aktuella ansökan. Det åligger även det offentliga biträdet att närvara vid muntliga utredningar och förhandlingar för att hjälpa klienten att föra sin talan på ett adekvat och rättssäkert vis och bevaka att utredningar och förhandlingar sker på ett korrekt sätt.

Eftersom det offentliga biträdets klienter i migrationsärenden sällan kan förväntas ha några större kunskaper om processen blir en särskilt viktig del biträdets rådgivande arbete. Biträdet kan även vara behjälplig med rådgivning kring vilket eventuellt bevismaterial som kan vara relevant i det specifika ärendet. Det offentliga biträdet bör även hjälpa den enskilde att förbereda sig inför de frågor som den ansvariga

myndigheten kan komma att ställa till honom eller henne samt ställa kompletterande frågor till den enskilde vid eventuella oklarheter under processens gång. Uppdraget som offentligt biträde upphör i och med att processen och handläggningen avslutas.

Förslag och överväganden

Promemorians förslag innebär att behörighetskraven för offentliga biträden bör skärpas och förtydligas, att det ska krävas att den person som utses till offentligt biträde är advokat eller biträdande jurist på advokatbyrå. Om så inte är fallet ska personen i vart fall ha avlagt de kunskapsprov som krävs för behörighet till domaranställning, det vill säga ha en juristexamen eller motsvarande äldre examen.

Om ett ombud eller biträde bedöms vara olämplig för sitt uppdrag får Migrationsverket eller Polismyndigheten besluta att han eller hon inte längre får medverka i ärendet. Migrationsverket eller Polismyndigheten får också förklara honom eller henne obehörig att vara ombud eller biträde vid myndigheten antingen för viss tid eller tills vidare. Ett sådant beslut av Polismyndigheten får dock endast gälla ärenden enligt utlänningslagen. Ett beslut att förklara någon obehörig att vara ombud eller biträde ska kunna överklagas.

Det föreslås även att ett offentligt biträde inte utan tillstånd ska få sätta någon annan i sitt ställe samt att Migrationsverket och Polismyndigheten har ett behov av att registrera avvikelser och särskild kompetens om offentliga biträden. Några särskilda regler om sekretess ses inte behöva införas när Migrationsverket och Polismyndigheten ska behandla personuppgifter om det behövs för bedömning av personers lämplighet för ett uppdrag som offentligt biträde.

Vid muntlig handläggning respektive översättning i ärenden där den enskilde har rätt till ett offentligt biträde ska Migrationsverket och Polismyndigheten, om det är möjligt, anlita en tolk eller översättare som är auktoriserad. I annat fall ska en annan lämplig person anlitas.

Enligt promemorian är nuvarande reglering av nämndemännens lämplighet ändamålsenlig och väl avvägd. Det finns inte något behov av ytterligare åtgärder för att säkerställa nämndemännens lämplighet och kompetens för uppdraget.

Förslagen beräknas leda till endast marginella initiala kostnader för Migrationsverket, Polismyndigheten och migrationsdomstolarna. Dessa kostnader kan hanteras inom ramen för respektive myndighets och domstols befintliga anslag.

Förslaget om att Migrationsverket och Polismyndigheterna ska kunna förklara ett ombud eller biträde obehörigt för viss tid eller tills vidare förväntas också endast komma i fråga i ett mindre antal ärenden per år.

Förslaget om att Migrationsverket och Polismyndigheten ska få registrera avvikelser och uppgifter om särskilda kompetenser för offentliga biträden förväntas inte leda till några ökade kostnader för myndigheterna.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 18 september 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till de ändringar som föreslås i promemorian. Stadsledningskontoret anser att förändringarna bidrar till arbetet för alla människors lika rättigheter och att det ligger i linje med kommunfullmäktiges verksamhetsområdesmål 3.7 Stockholm ska vara en öppen, jämställd och demokratisk stad som samarbetar internationellt.

Stadsledningskontoret delar uppfattningen om att behörighetskraven för offentliga biträden bör skärpas och att förslagen ökar rättssäkerheten. Stadsledningskontoret anser det helt centralt att de offentliga biträdens arbete håller hög kvalitet, speciellt i migrationsprocessen där behovet av ett kvalificerat juridiskt biträde är påtagligt, eftersom asylsökande ofta befinner sig i en utsatt situation.

Stadsledningskontoret föreslår att remissen anses besvarad med vad som sägs i detta tjänsteutlåtande.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2023 följande.

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 29 augusti 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Socialförvaltningen ställer sig bakom de ändringar som föreslås i promemorian. Socialförvaltningen delar uppfattningen att de föreslagna ändringarna innebär förbättringar för de enskilda i migrationsförfarandet. Socialförvaltningen ser positivt på de förslagen och ändringar som föreslås samt delar uppfattningen om att detta är viktigt för rättssäkerheten att offentliga biträdens arbete håller hög kvalitet, speciellt i migrationsprocessen där behovet av ett kvalificerat juridiskt biträde är påtagligt, eftersom asylsökande ofta befinner sig i en utsatt situation.

Socialförvaltningen föreslår att socialnämnden beslutar att remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i socialförvaltningens tjänsteutlåtande.